

NOVÝ PORTÁL PAMÁTKOVÉ PÉČE EVIDENCE KULTURNÍCH PAMÁTEK DŘÍVE A NYNÍ

Alexandra Křížová

Téměř po 120 letech – to je doba od prvních Soupisů památek království Českého až po moderní počítačovou evidenci památkového fondu – byl v závěru minulého roku uveden do provozu Památkový katalog. Mezitím vznikl první zákon o ochraně kulturních památek¹⁾ a jejich papírová evidence ve Státních seznamech dle krajů. Nový zákon o památkové péči²⁾ zavedl jednotný Ústřední seznam kulturních památek České republiky, který byl již v roce 1995 převeden do elektronické podoby, nejprve jako interní MonumIS, následně jeho značně zjednodušená verze, webová prezentace Monum-Net, poskytující jen základní informace o památkovém fondu. Teprve prostřednictvím Památkového katalogu bude moci Národní památkový ústav (NPÚ) postupně představit veřejnosti většinu informací o památkách, chráněných územích, ale i dalších zajímavých objektech památkového zájmu přístupných doposud jen pracovníkům ústavu.

Evidence památek v průběhu času

Historii evidování památek v českých zemích můžeme sledovat od samého počátku 19. století.

Roku 1890 byla založená Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Její „Archeologická komise“ pod vedením okresního konzervátora a redaktora soupisů ThDr. Antonína Podlahy³⁾ od roku 1897 nepřetržitě vydávala Soupis památek historických a uměleckých v království Českém. V soupisech se pokračovalo i po zániku Rakouska-Uherska (Soupis památek historických a uměleckých v republice Československé). Celkem pro České země bylo odborníky pod vedením konzervátorů sepsáno 52 okresů z tehdejších 215 tzv. malých okresů. Tyto soupisy jsou dodnes předmětem obdivu pro svou kvalitu a odpovědný přístup k popisu památkového fondu.

Po vzniku samostatné republiky byl ministerstvem školství a osvěty ČSR založen 1. ledna 1919 Státní fotoměřic-

ký ústav.⁴⁾ Jeho účelem bylo pořizování evidence historických a uměleckých památek, zaměřování, fotografování a odlévání památek, s cílem vybudovat dokumentační archiv fotografií, plánů a odlišků památkových objektů.

Teprve v roce 1958 dostala památková péče zákonný podklad – zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách. Byl ustaven Státní ústav památkové péče a ochrany přírody (SÚPPOP, 1958–1990),⁵⁾ který krátce po svém založení odborně řídil vytvoření Státního seznamu nemovitých a movitých kulturních památek. Památky se ale do seznamu zapisovaly pouze z evidenčních důvodů – chráněny byly i památky do seznamu nezapsané. Stačilo, aby byly „kulturním statkem, který je dokladem historického vývoje společnosti, jejího umění, techniky, vědy a jiných oborů lidské práce a života, nebo dochovaným historickým prostředím sídlištních celků a architektonických souborů, anebo věcí, která má vztah k významným osobám a událostem z dějin a kultury.“⁶⁾ Pouze

v případě pochybností, zda objekt či věc je památkou ve smyslu tohoto zákona, měl rozhodnout krajský národní výbor.⁷⁾ Vláda vyhlášovala památkové rezervace a také rozhodovala o tom, které nejvýznamnější památky se stanou národními kulturními památkami.

Pro úkol evidence památek vytvořil SÚPPOP kvalifikovanou metodiku. Byl vybrán základní fond asi 30 tisíc nemovitých památek,⁸⁾ na který se následně soustředila pozornost státní památkové péče.

Z dnešního pohledu má tato evidence množství nedostatků poplatných době vzniku. Např. jeden z dnes základních údajů, parcelní rozsah památky, se uváděl jen u archeologických lokalit jako upřesňující místopisný údaj. Památky se i v případě rozsáhlých areálů evidovaly podle hlavního objektu, kterému bylo přiděleno rejstříkové číslo. Areál se ale skládal z více částí, ne vždy důkladně a jednotně popsanych, takže přesný počet samostatných objektů nelze vždy jednoznačně určit. Pro předsta-

1) Zákon č. 22/1958 Sb. o kulturních památkách, ze dne 17. 4. 1958, platný od 3. 5. 1958.

2) Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči ze dne 30. 3. 1987, platný od 1. 1. 1988.

3) ThDr. Antonína Podlaha (1865–1932), český římskokatolický kněz, teolog, archeolog, historik umění a docent Univerzity Karlovy, byl sám autorem nebo spoluautorem čtrnácti svazků této základní edice českých památek. Dále sepsal sedm svazků Posvátných míst království Českého, které vyšly česky nákladem Dědictví Sv. Jana Nepomuckého.
http://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Podlaha.

4) V roce 1953 byl včleněn do Státní památkové správy, od 1958 existoval jako dokumentační útvar Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze. <http://encyklopedie.vseved.cz/St%C3%A1tn%C3%AD+fotom%C4%9B%C5%99ick%C3%BD+%C3%BAstav>.

5) Následně: Státní ústav památkové péče (SÚPP, 1990–2002), Národní památkový ústav (NPÚ od 2003).

6) Zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách, § 2: (1) a (2).

7) Zákon č. 22/1958 Sb., § 2: (3) „V pochybnostech se považuje věc za památku až do rozhodnutí výkonného orgánu krajského národního výboru, který si před rozhodnutím vyžádá posudek Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody“.

8) Zatímco se měly zaevidovat všechny nemovité památky v kraji, ve státních seznamech movitých památek se evidovaly pouze památky ve vlastnictví státu, církvi a organizací, soukromý majetek se neevidoval. Evidovány nebyly movité památky ze sbírek muzeí a galerií – ty spadaly pod působnost jiného zákona. Soubory movitých památek na státních hradech, zámcích a v klášterech se evidovaly jedním rejstříkovým číslem jako tzv. mobiliární fond. Podobně se historické knihovní fondy uložené v těchto objektech evidovaly pouze pod jedním rejstříkovým číslem.

vu např. areál Pražského hradu je „jedna památka“ = jedno rejstříkové číslo, ve skutečnosti je to na 300 objektů.

Od 1. 1. 1988 vešel v platnost zákon č. 20/1987 Sb., který v mnoha novelách platí dosud. Kulturní památka je v něm definována jako „movitá či nemovitá věc, popřípadě soubor věcí, které Ministerstvo kultury ČR za památku prohlásí“⁹⁾ a dále také „kulturní památky zapsané do Státních seznamů kulturních památek podle dřívějších právních předpisů se považují za památky podle tohoto zákona“.¹⁰⁾

Památky po prohlášení zapisuje NPÚ do Ústředního seznamu kulturních památek České republiky (dále jen ÚSKP). Ten je, podobně jako původní Státní seznam, tvořen rejstříkem a kartotékou, ve které má kulturní památka evidenční kartu, identifikační fotodokumentaci a základní údaj o územní identifikaci se zákresem do kopie katastrální mapy (u nemovitých památek). Součástí ÚSKP jsou stejnopisy rozhodnutí vztahujících se k prohlášení kulturní památky a původní státní seznamy kulturních památek jednotlivých krajů. Ke kulturním památkám a památkově chráněným územím je evidována řada dalších informací (sbírka plánů, fotografií, spisová agenda, projektová dokumentace, stavebně historické průzkumy, archívni průzkumy atd.) vesměs na papírových nebo jim podobných nosičích.

Počítačová evidence památek

„Počítačové zpracovávání dat evidence památkového fondu se připravovalo dlouhou dobu; program, který vznikl, měl obsáhnout celou šíři problematiky evidence včetně vazeb na celostátní informační systém a na informace z katastru nemovitostí... Počítačový rejstřík ÚSKP byl založen a začal být naplňován od ledna roku 1995“¹¹⁾ následně byla vytvořena jeho webová

prezentace MonumNet. Tato evidence funguje do současnosti a obsahuje nyní téměř 88 tisíc rejstříkových čísel kulturních památek.¹²⁾ Hlavní nevýhodou této evidence, danou dobou jejího vzniku, je skutečnost, že je editovatelná pouze omezeným okruhem editorů na jediném pracovišti (dnešním generálním ředitelství) a její webová prezentace obsahuje jen malý výběr dat. Postupem času se také ukazovala nutnost provázání popisných dat s vymezením památek v katastrálních mapách. MonumIS nebyl propojen na katastr nemovitostí, takže údaje o parcelách se zadávaly ručně a byly tedy aktuální jen ke dni vložení záznamu. Evidence je dosud v provozu jako záložní zdroj informací (<http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>).

Od roku 2005 se v NPÚ začal po částech budovat Integrovaný informační systém památkové péče, který zahrnuje komplexní evidenci všech segmentů památkového fondu. Bodové i plošné vymezení kulturních památek i památkově chráněných území je postupně zpracováváno v oborovém Geografickém informačním systému (GIS) NPÚ. Pro jednotné ukládání, popis a zpřístupnění digitálních nebo digitalizovaných odborných dokumentů (fotografie, mapy, plány, textové dokumenty apod.) týkajících se památek a odborné činnosti NPÚ slouží Metainformační systém, tzv. MIS. Tyto aplikace ale nebyly propojeny s vlastní evidencí památek MonumIS. K zajištění vedení ÚSKP a dalších souvisejících informací o památkovém fondu tak muselo být provozováno více samostatných centrálních aplikací doplněných navíc lokálními aplikacemi na některých územních pracovištích.

NPÚ se sice pokoušel o vytvoření jednotného centrálního systému evidence památkového fondu, od přípravy první zadávací dokumentace v roce 2007 po vlastní realizaci však vedla dlouhá cesta. Nejdříve chyběly finanční prostředky, poté dvakrát skončilo neúspě-

chem výběrové řízení na dodavatele. Teprve v roce 2014 se podařilo získat z evropských fondů finanční prostředky a také v rekordně krátkém čase úspěšně vysoutěžit realizační firmy.¹³⁾ Zadávací dokumentaci vytvářeli odborníci z NPÚ vlastními silami. Její příprava trvala více než rok a podíleli se na ní jak odborníci IT, tak zkušení pracovníci oddělení evidence kulturních památek z Prahy i regionálních pracovišť. Projekt s názvem Památkový katalog NPÚ měl za úkol vytvoření nového elektronického systému evidence památkového fondu v ČR v návaznosti na základní registry veřejné správy (především registr územní identifikace, adres a nemovitostí – RÚIAN) a elektronizaci procesních postupů v oblasti evidence památkového fondu. Souběžně běžel také projekt „Digitalizace fondů NPÚ“, který zajistil digitalizaci veškeré dokumentace ÚSKP, která tak může být postupně zveřejňována a zpřístupněna právě prostřednictvím Památkového katalogu. Jediným, v současnosti bohužel viditelným, nedostatkem byl nedostatek času na realizaci projektu, daný končícím programovým obdobím dotačního titulu. Na realizaci celého velmi složitého projektu od návrhu po realizaci, migraci dat a odzkoušení tak zbyl pouhý jeden rok. Některé věci je tedy ještě nutno doladit, opravit či doplnit – na tom se v současnosti intenzivně pracuje.

Díky projektu Památkový katalog vznikl nový moderní systém evidence kulturních památek, který bude po dočištění obsahovat komplexní údaje ke kulturním památkám, národním kulturním památkám, památkově chráněným územím, ochranným pásmům a nově také k dalším hodnotným objektům, jichž se zájem památkové péče dotýká. Majitelé památek, projektanti i veřejnost, která se o kulturní památky zajímá, najdou nyní všechny potřebné údaje on-line na webové adrese <http://pamatkovykatalog.cz/>. Uvidí zde základní popisné informace včetně fotografie památky a odkazu na její umístění v katastrální

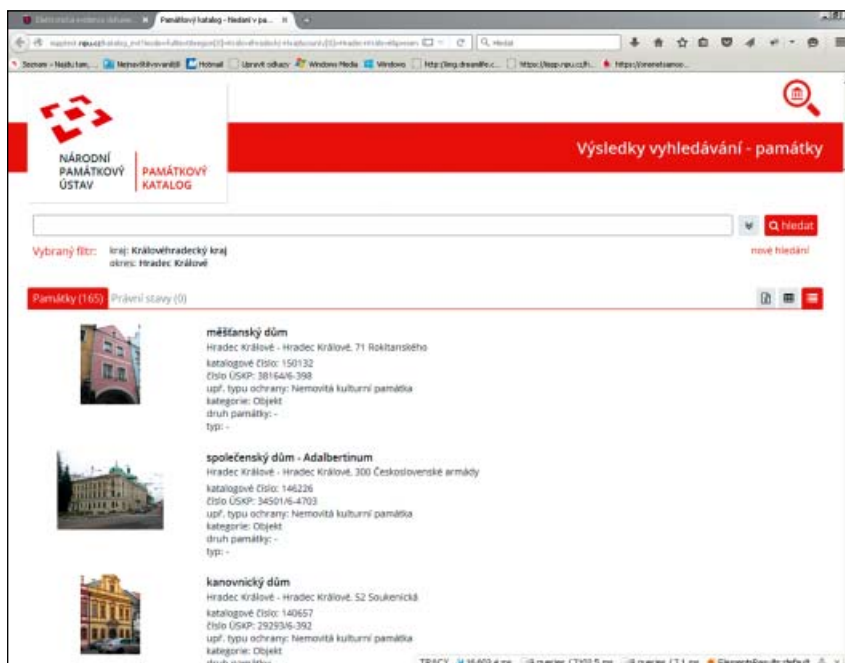
9) chybí odkaz 9 – zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, § 2

10) chybí odkaz 10 – zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, § 42

11) Sedláková, Dagmar: Zpráva o významném úkolu památkové péče 21. století – o obnově identifikace kulturních památek České republiky, Praha, 2006.

12) Movitých i nemovitých dohromady. Celkový počet jednotlivých prvků se ale blíží číslu 2 miliony.

13) Projekty PAMÁTKOVÝ KATALOG (informační systém evidence památek ve vazbě na RÚIAN) a DIGITALIZACE FONDŮ NPÚ byly podpořeny Evropským fondem pro regionální rozvoj prostřednictvím výzvy 17 Integrovaného operačního programu, v souladu s myšlenkou celoevropského trendu podpory elektronizace a digitalizace státní správy. Byly schváleny v roce 2014 a dokončeny 30. 11. 2015.

Obr. 1: Památkový katalog – veřejná část

mapě (obr. 1). Postupně budou doplňovány další informace o historii objektu, slohovém určení, jeho dataci či autorovi. Již nyní jsou k většině památek dostupné nejen fotografie, ale také související literatura či scany dokumentů dokládajících jejich ochranu, postupně se doplňují anotace a další údaje, které budou jistě zajímat jak veřejnost, tak orgány památkové péče či místní samosprávy. Díky online editaci možné ze všech pracovišť Národního památkového ústavu a propojení s dalšími dostupnými datovými zdroji, včetně dat základních registrů veřejné správy, umožňuje Památkový katalog operativní aktualizaci všech údajů.

Součástí Památkového katalogu je již dříve na webu přístupný a velmi navštěvovaný Seznam ohrožených kulturních památek, kde jsou k dispozici podrobné údaje o „fyzickém stavu“ památek. Ty jsou nyní strukturovány tak, že umožní vyhledávání podle typu poškození (střešní krytina, krov, oplechování, výplně otvorů apod.), takže je budou moci orgány památkové péče využívat např. při poskytování dotací na jejich obnovu.

Nově bude zveřejněn také Seznam obnovených památek, upozorňující na úspěšnou záchranu objektů nacházejících se dříve na seznamu ohrožených památek.

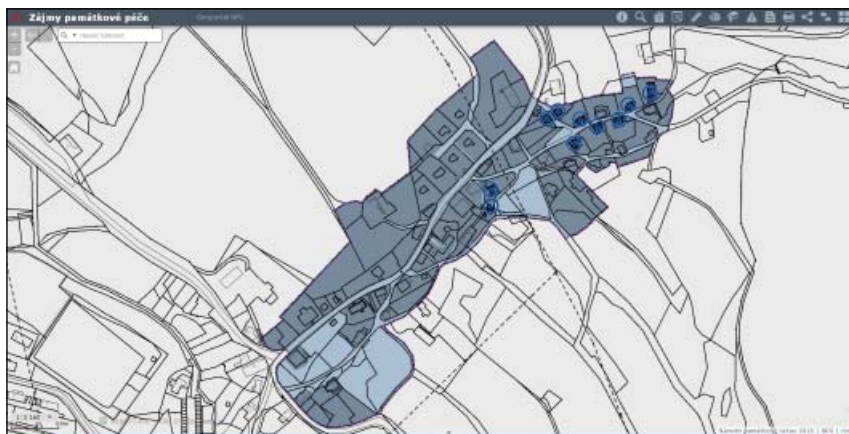
Odborní uživatelé Památkového katalogu, tedy především orgány státní správy, mají po přihlášení přístup také k dalším informacím a dokumentům, např. přehledům právních aktů v procesu prohlášení za kulturní památku a samozřejmě také k informacím o movitých kulturních památkách. Předností Památkového katalogu je možnost přehledného třídění, ukládání i stahování dat včetně tisku souvisejících dokumentů (evidenčního listu, sdělení o památkové ochraně, návrhu na prohlášení za KP, karty stavu památky pro její monitoring apod.) a vytváření vybraných výstupních sestav. Po vyčištění a kontrole dat (po migraci dat z několika lokálních systémů se část dat musí ručně dočistit od duplicit) bude také umožněn automatický on-line výdej různých potvrzení.

Zásadní výhodou Památkového katalogu je jeho propojení s mapovými službami a geografickými daty. Obdobně jako v reálném světě je i v Památkovém katalogu každý jeho záznam (ať už chráněný či nechráněný objekt nebo památkově chráněné území) neodmyslitelně svázan s prostorovou informací. Zeměpisnou polohu jednoznačně identifikují nejen údaje jednotlivých úrovní územního členění (např. kraj, obec, katastrální

území), ale také umístění v katastrální mapě. Souběžně s Památkovým katalogem byl vytvořen nový Geoportál památkové péče (<https://geoportal.npu.cz>), který uživatelům prezentuje širokou škálu geografických dat, včetně jejich metadataového popisu, a různorodé digitální mapy z oblastí památkové péče. Díky propojení informačních systémů je v Památkovém katalogu možné najít záznam zájmové památkové rezervace, zjistit, od jakého data je památkově chráněna či na jakém podkladě byla ochrana stanovena. Příslušné právní listiny (i mnohé další dokumenty) si lze zobrazit pomocí odkazu do Metainformačního systému. Odkaz do Geoportálu umožňuje zkoumat chráněné území v mapě. Geoportál analogicky nabízí možnost přejít prostřednictvím odkazu přímo do Památkového katalogu nebo Metainformačního systému. Registrovaní uživatelé mohou vybraná geodata nejen prohlížet, nýbrž také stahovat a dále využívat, např. pro potřeby územního plánování.

Dostupné informace jsou v Geoportálu řazeny do několika sekcí, tedy mapových aplikací, mapových služeb (např. bodové určení ochrany pro povinné jevy územně analytických podkladů – či území s archeologickými nálezy) a datových sad (např. plošná identifikace památkových zón či bodová identifikace národní kulturních památek). Pro základní vizualizaci je využívána mapová aplikace s názvem „Památkový katalog pro ČR“. Každá kulturní památka nebo chráněné území jsou zde zastoupeny alespoň jednou bodovou značkou – cílem je vytvoření bodové značky pro každý objekt areálu kulturní památky. Například výše uvedený Pražský hrad je již v této aplikaci prezentován nejen jedním hlavním bodem, ale jsou zde také znázorněny i jednotlivé objekty tvořící jeho areál (Staré purkrabství, Královský letohrádek, horní Jelení příkop, Herkulova kašna apod.). Tyto objekty mají v mapě samostatné body. Ke snazšímu zorientování se v zobrazeném území může přispět doplnění katastrální mapy o vrstvu ortofoto. Aplikace „Zájmy památkové péče“ předkládá plošná vymezení území s archeologickými nálezy,¹⁴⁾ ale také plochy v současné době existující

14) Na rozdíl od ostatních jsou zpracována v podrobnosti základních map ČR.

Obr. 2: Vesnická památková zóna Radvanice (okr. Trutnov, Královéhradecký kraj) v aplikaci Památková péče

cích i navrhovaných chráněných území (obr. 2), ochranných pásem, světového kulturního dědictví, národních kulturních památek a v některých případech

i kulturních památek. Postupně budou přibývat i polygonová vymezení dalších kulturních památek, která umožní automatizovanou aktualizaci parcel-

ních čísel pozemků dotčených kulturní památkou. V případě, že není tento polygon k dispozici, musejí se parcely stále načítat ručně.¹⁵⁾ Mezi jednotlivými aplikacemi Památkového katalogu je možné libovolně přepínat a zobrazovat si tak zájmová území a prostorová data podle aktuální potřeby.

Památkový katalog, Geoportál, ale také další informační systémy NPÚ jsou přístupné z nového portálu Integrovaného informačního systému památkové péče (IISPP), na adrese <https://iispp.npu.cz>.

*Ing. arch. Alexandra Křížová
Národní památkový ústav*

ENGLISH ABSTRACT

A new portal of monument preservation; cultural monuments as filed once and today, by Alexandra Křížová

A portal named Monument Catalogue was launched at the end of 2015, after a period of almost 120 years passed between the first inventories of monuments in the Kingdom of Bohemia and today's computer filing systems of the stock of monuments. During this period the first act on cultural monument preservation and their registration in the form of regional lists was implemented, converted later into the Central List of Cultural Monuments of the Czech Republic. The Central List was first computerized in 1995 as MonimumIS, a database application, and followed by a simple web presentation named Monum-Net, but only the Monument Catalogue enables the National Heritage Institute to present most information on monuments, conservation areas and other interesting objects of monument preservation to the public.

15) Neúplnost dat není jen otázkou nedostatku pracovních kapacit – je závislá též na přístupnosti digitální katastrální mapy, která zatím není pro celou ČR zpracována.